

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ І АУДИТУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ

КУРСОВА РОБОТА

НАТЕМУ:

**«ОБЛІКУ ДОХОДІВ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ»**

Студента групи ОПД-42
Опульська Ю.

підпис

Науковий керівник: к. е.н., ст.
викладач Мужевич Н. В.

підпис

Комісія у складі:

підпис

підпис

підпис

ТЕРНОПЛЬ - 2017

ЗМІСТ

Вступ

1. Сутність та класифікація доходів
2. Поняття, визнання і оцінка доходів від операційної діяльності
3. Аналітичний і синтетичний облік доходів від реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг
4. Методика обліку інших операційних доходів
5. Удосконалення обліку доходів від операційної діяльності

Висновки

Список використаної літератури

ВСТУП

Актуальність теми курсової роботи. Підприємство здійснює свою діяльність для досягнення основної мети. Такою метою є отримання максимального прибутку при мінімальних витратах.

Також підприємства вбачають мету своєї діяльності в отриманні доходів, обсяг яких має бути достатнім не лише для покриття поточних витрат, а й щоб забезпечувати чистий прибуток. Прибуток є якісним узагальнюючим показником роботи підприємства. За його величиною можна проаналізувати ефективність усіх видів діяльності суб'єкта.

Останнім часом до бухгалтерського обліку в Україні ставляться більші вимоги, часто змінюється законодавча база та приймаються нові форми звітності. Це зумовлено тим, що Україна перейшла на міжнародну систему обліку і звітності.

Метою даної роботи є дослідження економічної суті доходів підприємств від операційної діяльності, їх суть в аспекті бухгалтерського обліку, визначення місця їх класифікації.

Об'єктом дослідження є доходи від операційної діяльності підприємства.

Предметом дослідження є сукупність методологічних положень, методика та організація бухгалтерського обліку і аудиту доходів операційної діяльності.

Методи дослідження. Курсову роботу виконано із застосуванням загальнонаукових методів і специфічних прийомів. При проведенні дослідження використовувалися: діалектичний метод пізнання – для уточнення сутності прибутку як економічної категорії; методи синтезу, індукції, дедукції та системного аналізу – для дослідження загальних тенденцій розвитку обліку і контролю фінансових результатів; метод спостереження – для вивчення стану обліку фінансових результатів.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання, а саме:

1. Дослідити основні види діяльності підприємства;
2. Вивчити економічну сутність доходів та їх класифікацію;
3. Розглянути облік доходів підприємства;
4. Виявити і проаналізувати шляхи вдосконалення доходів від операційної діяльності.

Значний внесок у дослідженні сутності та обліку доходів зробили такі вчені-економісти: Ф.Ф. Бутинець, Л.К. Сук, О.В. Лишиленко, Т.В. Гладких, Н.В. Гудзь, Т.М. Сльозко, І.Є. Давидович, П.В. Круш, М.Д. Корінько, Г.В. Нашкерська, Р.Е. Островерха, Н.М. Ткаченко, Г.М. Рябенко, В.Г. Савицька, Т.О. Примак, В.А. Дерій.

Результати операційної залежать від різних факторів. Вивчаючи вплив цих факторів, можна обґрунтувати плани і визначити основні напрями управлінських рішень, виробити стратегію і тактику розвитку або підвищити ефективність виробництва.

При цьому великого значення набувають також показники рентабельності, які є відносними характеристиками фінансових результатів і ефективності діяльності підприємства.

Тому, важливо знати сутність прибутку та рентабельності, фактори, що впливають на їх величину, на резерви збільшення прибутку і підвищення рентабельності.

Доходи підприємства незалежно від галузі діяльності, форми власності та інших факторів мають велике значення для економіки. За рахунок вирахувань з доходу та податку на прибуток підприємств формується основна частина ресурсів держави.

Збільшення величини прибутку підприємств пов'язано з підвищенням обсягів отримуваних доходів та зі зменшенням собівартості реалізованої продукції, робіт, послуг.

При написанні курсової роботи використовувалися такі літературні джерела як сучасні підручники та статті, роботи класиків економічної теорії, діючі законодавчі та інші нормативні акти.

Найважливішими результатами дослідження є удосконалення аналітичного обліку доходів від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг підприємств шляхом виокремлення відповідних аналітичних рахунків у складі рахунка 70 “Доходи від реалізації”, що дозволяє обліковувати доходи від реалізації за видами продукції, товарів, робіт, послуг і за ринками їх збуту (вітчизняними та зарубіжними) та удосконалення аналітичного обліку інших операційних доходів.

1. Сутність та класифікація доходів.

Кінцевою метою діяльності кожного підприємства є отримання прибутку, джерелом якого виступають різні види доходів. Тому для формування достовірної суми прибутку необхідним є правильне відображення цих доходів в обліку та звітності. Система бухгалтерського обліку за доходами в сучасних підприємствах не може повноцінно існувати без належного їхнього нормативно-правового забезпечення. Нормативна інформація щодо доходів підприємства за напрямками використання має на меті, перш за все, забезпечення таких функцій управління, як аналіз, контрольні прогнозування доходів. Правова інформація міститься у законодавчих актах вищої юридичної сили, до яких належать закони України, що регулюють діяльність суб'єктів підприємництва у галузі фінансових, господарських та трудових відносин [12].

Науковці розглядають чотири рівні такого регулювання:

- 1) перший (Закони України, Укази Президента України, постанови КМУ);
- 2) другий (нормативні документи Мінфіну України, Держкомстату України, Держказначейства, ДПА, НБУ України та інших відомств, котрі реєструють у Мінюсті України);
- 3) третій (нормативні акти, інструкції, методичні рекомендації, вказівки, листи міністерств і відомств);
- 4) четвертий (робочі документи, що формують облікову політику в підприємстві [20, с. 28-30].

Таблиця 1

Нормативно-правові акти, що регулюють питання обліку доходів від операційної діяльності

№ п/п	Нормативно-правове джерело	Стислий зміст
1	2	3
1.	Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 року № 996-XIV	Цей закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку на підприємстві та облік прибутку від операційної діяльності на

		підприємстві в тому числі.
--	--	----------------------------

Продовж. табл. 1

2.	Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" затверджено Наказом Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013 р.	Визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, в тому числі інформації щодо операційного прибутку
3.	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1591	Наведено синтетичні рахунки на яких здійснюється облік доходів, витрат, та фінансових результатів.
4.	Інструкція "Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій" затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р.	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (крім банків та бюджетних установ), незалежно від форм власності, організаційно-правових норм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій.
5.	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 "Дохід" затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290	Норми цього положення визначають методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності, наводиться класифікація доходів та умови їх визнання.
6.	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 6 "Виправлення помилок та зміни у фінансових звітах" затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 28.05.1999 № 137	Цим положенням визначається порядок виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності.
7.	Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI	Встановлює порядок відображення в обліку при формуванні прибутку від операційної діяльності ПДВ, акцизного податку та інших податків та обов'язкових платежів.
8.	Порядок подання фінансової звітності, затверджений постановою КМУ №419 від 28.02.2000 року	Визначає порядок, загальні вимоги і строки представлення фінансової звітності юридичними особами, незалежно від організаційно-правової форми і форми власності

Згідно з П(С)БО 15 «Доходи», доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків учасників) [19, с. 36].

Іншими словами, дохід – це потік грошових коштів за певний період часу, який отримується від продажу продукції.

Економісти визначили, що доходи та витрати включаються до об'єктів бухгалтерського обліку на підставі принципу нарахування і відповідності доходів і витрат. Застосування цього принципу під час визначення доходу наведено на рис. 1.

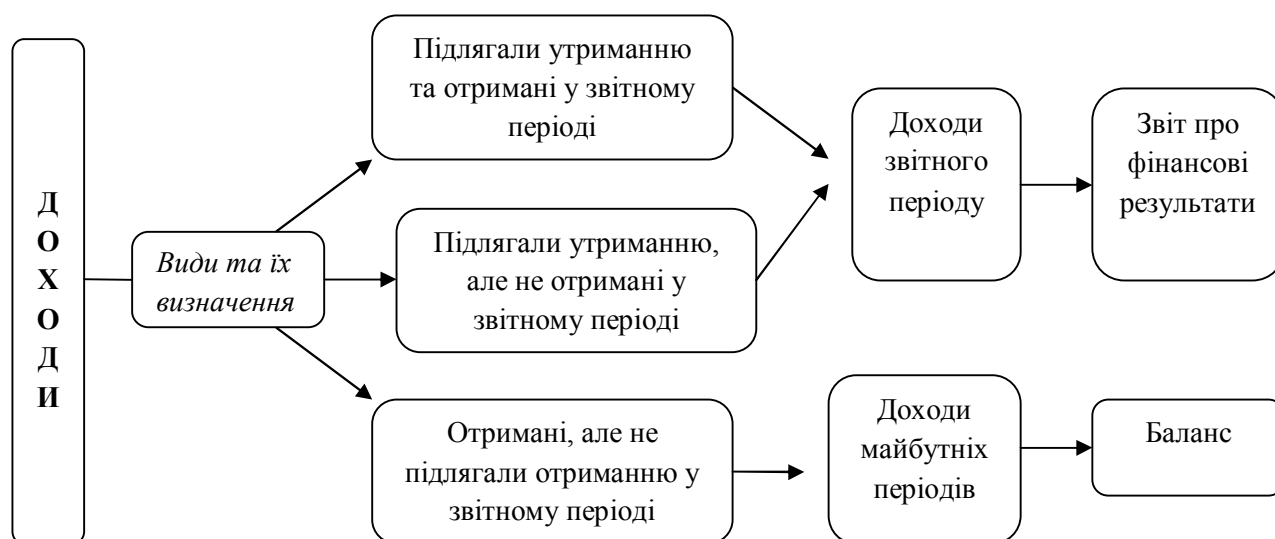

Рис. 1. Визначення доходу за принципом нарахування і відповідності доходів і витрат

Класифікація доходів підприємства за видами діяльності наведена в табл. 2 [2, с. 387].

Таблиця 2

Класифікація доходів за видами діяльності

Вид діяльності	Доходи	
<i>ЗВИЧАЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ</i>		
Операційна діяльність	<i>Основна діяльність</i>	
	Доходи від реалізації	Доходи від реалізації продукції, товарів, наданих послуг, виконаних робіт.
	<i>Інша операційна діяльність</i>	
	Інші операційні доходи	Доходи від реалізації валюти, реалізації оборотних активів, операційної оренди активів, операційної курсової різниці, одержані штрафи, пені, неустойки
Фінансова діяльність	Доходивід участі в капіталі	Доходивід інвестицій в асоційованій або спільні підприємства, які обліковуються за методами участі в капіталі
	Фінансові доходи	Дивіденди, відсотки за кредитами отриманими, облігаціями випущеними, фінансовою орендою
Інвестиційна діяльність	Інші доходи	Доходи від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів, списання НА, втрати від неопераційних курсових різниць

Доходи від звичайної діяльності класифікуються за різними групами (рис. 2).

Дохід від операційної діяльності пов'язаний з надходженням коштів – виручки від реалізації продукції (товарів, послуг чи робіт).

Інші операційні доходи – це дохід, отриманий від реалізації сировини, матеріалів, від оренди активів, від операційних курсових різниць, отримані штрафи [34, с. 326].

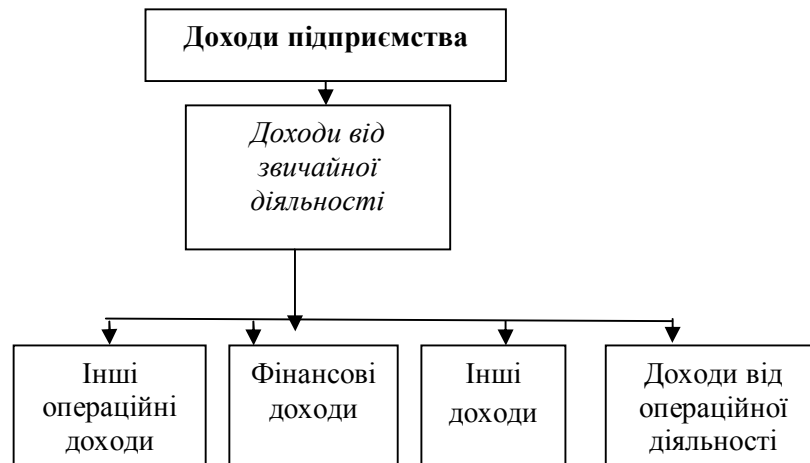

Рис. 2. Формування доходів підприємства

До фінансових доходів включають доходи від володіння фінансовими активами – процентні та дивідендні виплати, а до фінансових витрат – процентні виплати за банківськими позиками, купонні виплати за емітованими підприємством корпоративними облігаціями.

Інші доходи пов'язані з реалізацією основних засобів, нематеріальних активів, цінних паперів. Також до інших доходів тепер відносять надзвичайні доходи, які в свою чергу включають: відшкодування, одержані від страхових компаній, кошти, які були перераховані підприємству від інших суб'єктів господарювання (держави, фізичних і юридичних осіб чи іноземних суб'єктів).

В бухгалтерському обліку дохід відображається за справедливою вартістю активів, що бути отримані або будуть отримані у майбутньому.

Якщо ж дохід від операції визначити та оцінити неможливо, то дохід не визнають, а витрати визнають як витрати звітного періоду.

Фінансовий результат – це приріст (або зменшення) вартості власного капіталу підприємства, який відбувався у процесі його господарської діяльності за певний період. Фінансовим результатом діяльності є прибуток або збиток [29, с. 536].

Прибуток – це кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Інакше кажучи, це чистий дохід підприємства, що залишається в суб'єкта господарювання після відшкодування всіх понесених витрат, пов'язаних з реалізацією продукції чи виробництвом [31, с. 254].

Але підприємство не завжди є рентабельним, тобто воно не завжди може приносити прибутки. Виникає така категорія як збитки. Збитки – це перевищення витрат на доходами.

Обчисливши чистий прибуток (збиток) звітнього періоду визначається фінансовий результат.

Фінансовий результат підприємства формується з валового доходу, як різниці між виручкою від реалізації товарів та їх купівельною вартістю, а також результату від іншої операційної діяльності та позареалізаційних операцій.

Згідно із національними положеннями бухгалтерського обліку, планом рахунків та інструкцією про його застосування для обліку доходів використовують рахункикласу 7 «Доходи і результати діяльності», рахунки якого зображено на рис. 3. [28, с. 44].

Рис. 3. Перелік рахунків класу 7 «Доходи і результати діяльності»

Рахунки 70-76 – це рахунки доходів. Рахунок 79 призначений для узагальнення інформації про результати діяльності підприємства. Рахунки цього класу є пасивними (крім рахунку 79 та субрахунку 704 «Вирахування з доходу»).

Визнання доходу і достовірні його оцінка — необхідна інформація для відображення її у фінансовій звітності. Однією з умов визнання доходу від

реалізації є передача покупцеві всіх ризиків і вигод, пов'язаних з правом власності на продукцію

2. Поняття, визнання і оцінка доходів від операційної діяльності.

Під час здійснення господарської діяльності підприємство отримує доходи від різних видів діяльності та несе відповідно до цих доходів витрати.

Спираючись на ПСБО 15 «Дохід», Парнюк В. у своїх працях зазначав, що операційна діяльність - це основна діяльність підприємства, яка пов'язана з виробництвом і реалізацією продукції (робіт, послуг), забезпечує основну частку доходу і є головною метою створення підприємства [33, с.324].

Основу операційної діяльності більшості підприємств становить виробничо-комерційна або торгівельна діяльність, яка доповнюється здійсненням інвестиційної та фінансової діяльності.

Під час операційної діяльності здійснюються такі грошові потоки:

- 1) надходження грошових коштів від продажу продукції (робіт, товарів, послуг);
- 2) надходження грошових коштів від здачі майна в оренду;
- 3) витрати грошових коштів на закупівлю сировини;
- 4) виплати на погашення кредиторської заборгованості, яка пов'язана з операційною діяльністю (оплата електроенергії, опалення);
- 5) витрати на розрахунки з персоналом;
- 6) виплата відсотків за користування кредитами, виданих в банках;
- 7) виплати за податками та зборами.

Основною метою функціонування підприємства є операційна діяльність. Прибуток від цієї діяльності займає найбільшу питому вагу в загальному обсязі прибутку підприємства.

Розвиток фінансової чи інвестиційної діяльності не має суперечити розвитку операційної діяльності, оскільки вона є найпріоритетнішою.

Господарські операції, які відносяться до операційної діяльності виконуються регулярно, отже, частота операцій тут найвища, що може приносити стабільний прибуток.

Операційна діяльність орієнтована на товарний ринок і до того ж вона пов'язана з різними видами цього товарного ринку, що визначаються специфікою сировини та матеріалів, складом обладнання, яке використовується при готовленні різних видів продукції. Фінансова діяльність та інвестиційна не здійснюється на товарному ринку, для них призначений фінансовий ринок.

Прибуток від операційної діяльності багато в чому залежить від трудових ресурсів, їх достатності та добре кваліфікованого персоналу.

На різних етапах руху грошових коштів, які могли бути отримані від реалізації продукції, надання послуг чи виконання робіт, здійснюється управління прибутком.

У зв'язку з цим основною метою управління прибутком є оптимізація грошових надходжень та витрат, виявлення резервів та їх мобілізація.

Етапи розрахунку прибутку від операційної діяльності зображено на рис.

4.

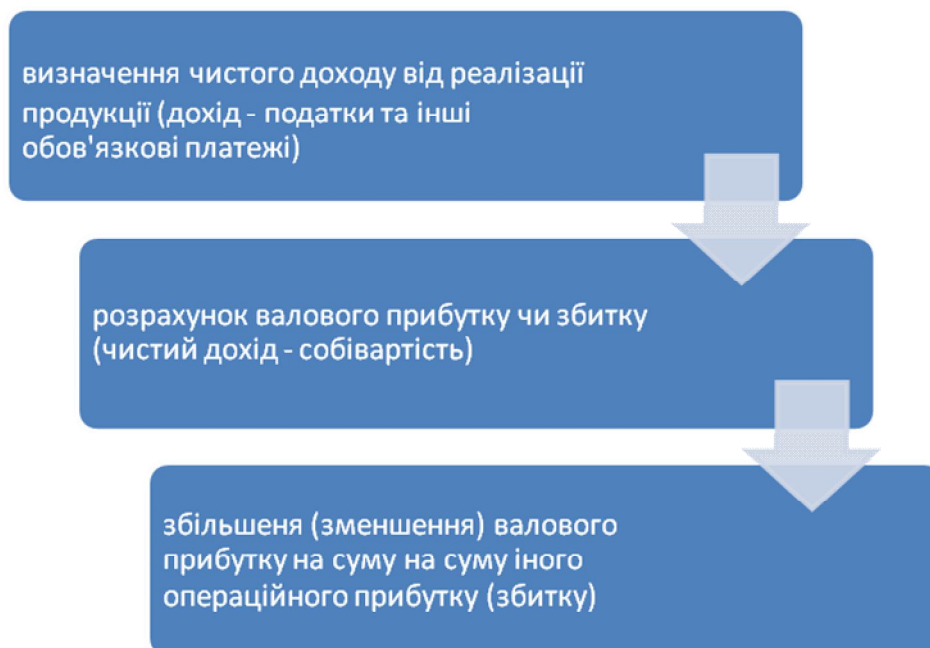

Рис. 4. Розрахунок прибутку (збитку) від операційної діяльності.

У своїй статті Парнюк В. зазначив умови при яких визнається дохід:

- 1) сумадоходу може бути достовірно визначена;

- 2) покупцеві передані всі вигоди та ризики, які пов'язані з правом власності на продукцію;
- 3) в результаті здійснення господарських операцій відбудеться збільшення економічних вигод підприємства;
- 4) після реалізації продукції підприємство не здійснює її контроль та управління [18, с. 37]

Щоб правильно визначити момент визнання доходу необхідно добре знати господарську операцію, через яку отримується дохід. Дохід від реалізації певної продукції визнається на дату відвантаження (рис. 5).

Дохід від надання послуг визнається за умови, що результат цих операцій може бути надійно визначений.

Якщо дохід від надання послуг не може бути достовірно оцінений і не існує імовірності відшкодування зазначених витрат, то дохід не визнається, а зазначені витрати визнаються витратами звітного періоду.

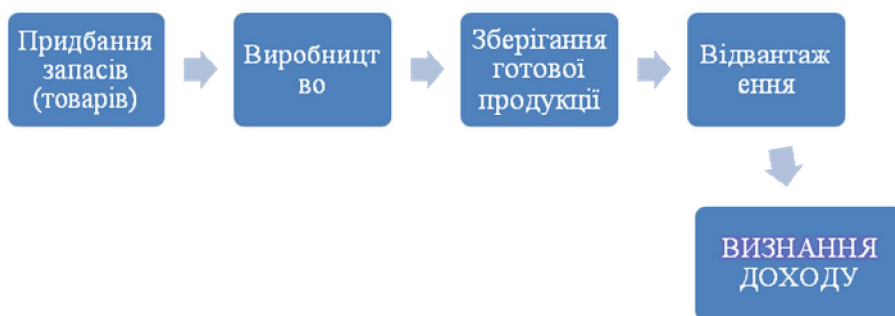

Рис. 5. Визнання доходу від реалізації

Таким чином, якщо активи збільшуються (або зобов'язання зменшуються), але ценоприводить до зростання власного капіталу, дохід не визнається.

Не належать до доходів:

- 1) сума ПДВ, акцизів, інших обов'язкових платежів, що перераховуються до бюджету і позабюджетні фонди;
- 2) сума попередньої оплати продукції (робіт, товарів, послуг);

- 3) суманадходжень за договорами комісії, агентськими та іншим договорами на користь комітента;
- 4) аванс, як попередня оплата продукції (послуг, товарів);
- 5) завдаток під заставу або в погашення позик [16, с. 145].

Пошук резервів зростання прибутку є важливим завданням аналітичної служби будь-якого підприємства. Поняття “резерви зростання прибутку” тісно пов’язане з поняттям “фактори впливу на величину прибутку” в тому сенсі, що ті фактори, які зумовлюють зменшення суми прибутку, є резервами його зростання. Всі фактори, які забезпечують формування резервів зростання прибутку від операційної діяльності підприємства, слід поділяти на дві групи: зовнішні фактори та внутрішні.

Систему факторів впливу на дохід від операційної діяльності наведено на рис. 6.

Фактори, що впливають на прибуток, можуть класифікуватися по різних ознаках. Так, виділяють *зовнішні та внутрішні фактори* формування прибутку. До внутрішніх відносяться фактори, які залежать від діяльності самого підприємства й характеризують різні сторони його роботи. До зовнішніх факторів відносять фактори, які не залежать від діяльності самого підприємства, але деякі з них можуть впливати на темпи зростання прибутку та рентабельності виробництва [4, с.215].

У свою чергу внутрішні фактори поділяються на *виробничі та невиробничі*. Невиробничі фактори пов’язані в основному з комерційними, природоохоронними й іншими аналогічними видами діяльності підприємства, а виробничі фактори відбивають наявність і використання основних елементів виробничого процесу, що беруть участь у формуванні прибутку (засоби праці, предмети праці й сама праця). По кожному із цих елементів виділяються групи *інтенсивних та екстенсивних факторів*.

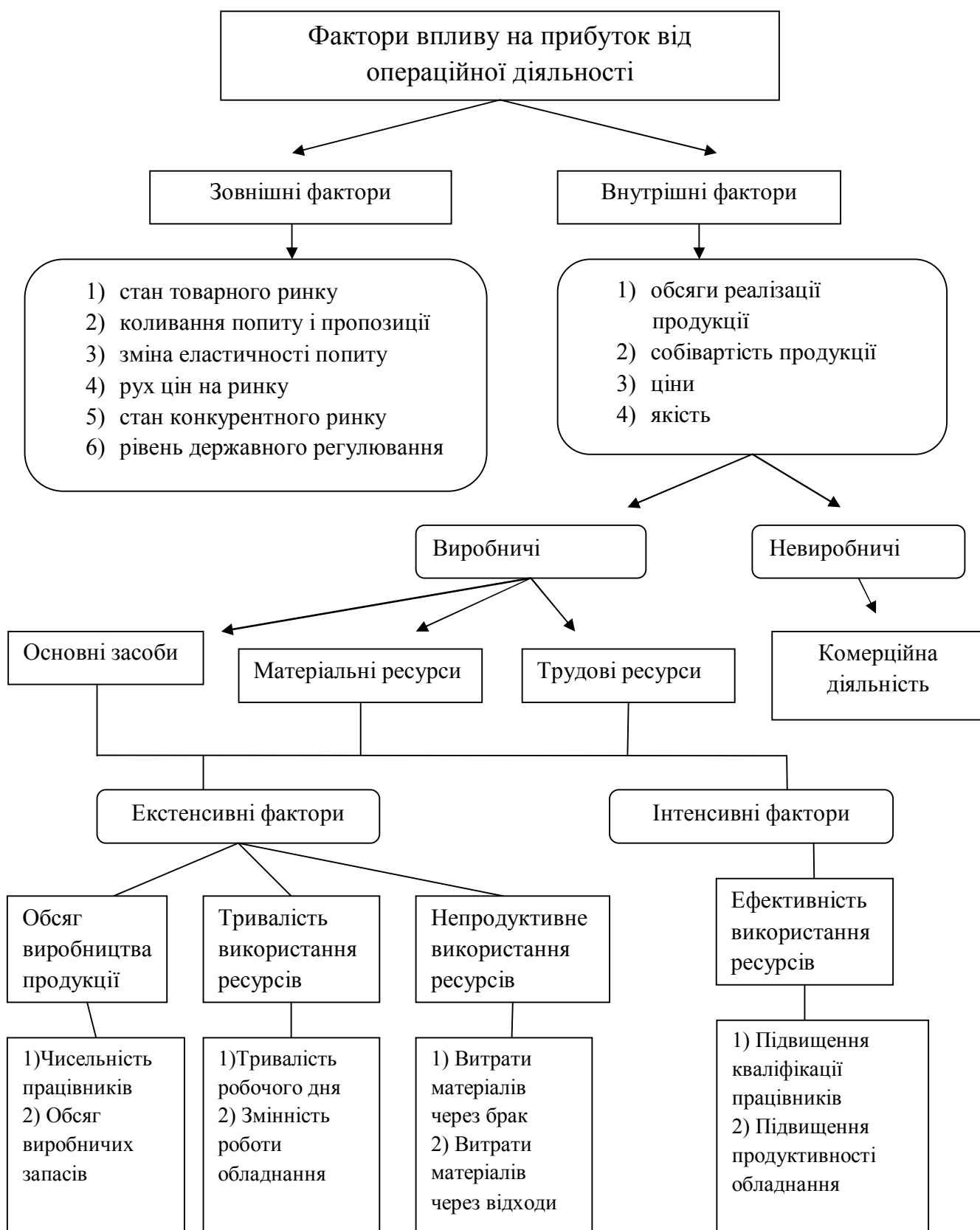

Рис.6. Фактори впливу на величину доходу від операційної діяльності

До екстенсивних відносяться фактори, які відбивають обсяг виробничих ресурсів (наприклад, зміни чисельності працівників, вартості основних засобів), їхнього використання за часом (зміна тривалості робочого дня, коефіцієнта змінності устаткування), а також невиробниче використання ресурсів (витрати матеріалів на виробництво, втрати через відходи). *До інтенсивних* відносяться фактори, що відбивають ефективність використання ресурсів (наприклад, підвищення кваліфікації працівників, продуктивності устаткування, впровадження прогресивних технологій) [4, с.220].

У процесі здійснення виробничої діяльності підприємства, пов'язаної з виробництвом, реалізацією продукції й одержанням прибутку, ці фактори перебувають у тісному взаємозв'язку й залежності. Таким чином, можна зробити висновок, що ті самі елементи процесу виробництва (засоби праці, предмети праці й праця), розглядаються, з одного боку, як основні первинні фактори збільшення обсягу продукції, а з іншого боку - як основні первинні фактори, що визначають витрати виробництва. Оскільки прибуток являє собою різницю між обсягом виробленої продукції і її собівартістю, то її величина й темпи росту залежать від тих же трьох первинних факторів виробництва, які впливають на прибуток через систему показників обсягу продукції й витрат виробництва.

3. Аналітичний і синтетичний облік доходів від реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг

Доходи від реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг, а також знижки, надані покупцям та інші вирахування з доходу обліковують на рахунку 70 «Доходи від реалізації».

Рахунок 70 має такі субрахунки: 701 «Дохід від реалізації готової продукції»; 702 «Дохід від реалізації товарів»; 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»; 704 «Вирахування з доходу»; 705 «Перестраховування»; 706 «Дохід від реалізації кінцевої продукції».

За кредитом субрахунків 701 - 703 відображають збільшення (одержання) доходу, а за дебетом – належну суму непрямих податків (акцизного збору, податку на додану вартість та інших, передбачених законодавством).

Аналітичний облік доходів від реалізації ведуть за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг, регіонами збуту та іншими напрямками, визначеними підприємствами.

На субрахунку 704 «Вирахування з доходу» за дебетом відображають суми надходжень за договорами комісії, агентськими та іншими аналогічними договорами на користь комітентів; сума наданих після дати реалізації знижок покупцям, вартість повернутих покупцем продукції та товарів. За кредитом субрахунку 704 відображають списання дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

На субрахунку 705 «Перестраховання» підприємства, які є страховиками узагальнюють інформацію про частки страхових платежів за договорами перестраховання. За дебетом відображають суми часток страхових платежів, що належать перестраховикам; за кредитом – частки страхових платежів, що повертаються перестраховиками у разі довгострокового припинення договору перестраховання. Щомісяця сальдо субрахунку 705 списують у кореспонденції із субрахунком 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг».

Субрахунки 705 «Дохід від реалізації проміжної продукції» і 706 «Дохід від реалізації кінцевої продукції» використовують підприємства промислово-фінансових груп.

Продукція вважається проданою з того часу, коли право на її власність перейшло від продавця до покупця. Оплата за реалізовану продукцію може здійснюватися у момент передачі покупцю, після відвантаження продукції (наступна оплата) або до відвантаження продукції (попередня оплата). В зв'язку з цим можливі два методи обліку: нарахування і касовий.

Метод нарахування полягає в тому, що реалізацію відображають у момент відпуску товарів покупцю незалежно від термінів оплати. Касовий метод передбачає відображати процес реалізації після відпуску товарів і

одержання оплати за них. В даний час в Україні використовують метод нарахування.

Взаємозв'язок синтетичного та аналітичного обліку щодо рахунку 70 «Доходи від реалізації» показано на рис. 7.

Рис. 7. Взаємозв'язок синтетичного та аналітичного обліку щодо рахунку 70 «Доходи від реалізації»

Готову продукцію і товари, які відпущено покупцю, списують на реалізацію – дебет рахунку 90 «Собівартість реалізації» і кредит рахунків 26 «Готова продукція», 28 «Товари». Належну суму виручки відображають за дебетом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» і кредиту рахунку 70 «Дохід від реалізації».

Повернення куплених цінностей покупцем продавцю відображають у продавця шляхом вирахування із доходу, а суму ПДВ сторнують, а саме:

- повернення грошей покупцю – Дт 704 «Вирахування з доходу» і Кт30 «Каса»;
- коригування методом сторно податкового зобов'язання – Дт «704 «Вирахування з доходу» і Кт641 «Розрахунки за податками»;
- зменшення нарахованого доходу – Дт 791 «Результат операційної діяльності» і Кт «704 «Вирахування з доходу»;
- відновлення поверненого товару (червоне сторно) – Дт 791 «Результат операційної діяльності» і Кт 281 «Товари на складі».

Залежно від каналів і способів реалізації та видів продукції використовують різні первинні документи для оформлення операцій.

Відпуск матеріальних цінностей на сторону підприємствам і організаціям проводять за накладними, товарно-транспортними накладними (ТТН). ТТН є підставою для списання матеріалів у продавця і прибуткування їх у покупця.

У разі реалізації продукції окремим працівникам та різним фізичним особам зі складів за готівку використовують накладні та прибуткові касові ордери.

У разі продажу продукції, здачі виконаних робіт продавець виписує податкову накладну для відображення податку на додану вартість.

Таблиця 3

Бухгалтерські проводки з обліку доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

<i>Господарські операції</i>	<i>Кореспондуючі рахунки</i>	
	<i>Дт</i>	<i>Кт</i>
Отримано довгостроковий вексель в рахунок оплати реалізованої готової продукції	16	701
Отримані в касу грошові кошти за реалізовану готову продукцію	30	701
Відображений дохід від реалізації готової продукції	36	701
Відображене зменшення кредиторської заборгованості перед постачальниками і підрядниками шляхом реалізації їм готової продукції	63	701

Відображена сума непрямих податків, пов'язаних з реалізацією готової продукції	701	64
Відображений дохід від реалізації товарів за готівку	301	702
Відображено дохід від продажу товарів іншим дебіторам	377	702
Відображено дохід від реалізації товарів, відвантажених покупцеві в рахунок отриманого авансу	681	702

4. Методика обліку інших операційних доходів

З метою узагальнення інформації про інші доходи від операційної діяльності підприємства у звітному періоді, які не пов'язані з доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), призначено рахунок 71 «Інший операційний дохід».

До інших операційних доходів відносять доходи від реалізації іноземної валюти; доходи від реалізації інших оборотних активів (крім фінансових інвестицій); доходи від операційної оренди активів; доходи від операційної курсової різниці за операціями іноземній валюті; суми одержаних штрафів, пені за порушення господарських договорів; доходи від списання кредиторської заборгованості, щодо якої минув строк позовної давності; відшкодування раніше списаних активів (надходження боргів, списаних як безнадійні); суми одержаних грантів і субсидій; інші доходи від операційної діяльності.

За кредитом рахунку 71 «Інший операційний дохід» відображають одержання доходу, за дебетом – суми непрямих податків та списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в складі інших операційних доходів виділяють доходи від реалізації інших оборотних активів (крім фінансових інвестицій), для обліку яких призначено субрахунок 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів» рахунку 71 «Інший операційний дохід».

На цьому субрахунку необхідно відображувати доходи від реалізації оборотних активів, характерною особливістю яких є:

- термін використання (до одного року чи в одному операційному циклі);
- повне перенесення своєї вартості на собівартість новоствореної продукції.

Проте за Інструкцією на цьому субрахунку потрібно узагальнювати інформацію про доходи від реалізації:

- 1) оборотних активів (виробничих запасів, МШМ, тощо);
- 2) необоротних активів;
- 3) груп вибуття, утримуваних для продажу.

Як бачимо, зміст господарських операцій передбачає відображення на субрахунку 712 доходів від реалізації активів (необоротних та утримуваних для продажу), які за своєю суттю і характером використання не відповідають оборотним (відповідно до назви субрахунку).

Таблиця 4

Бухгалтерські проведення за рахунком 71 «Інший операційний дохід»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Нараховано суму ПДВ	71 "Інший операційний дохід"	64 "Розрахунки за податками й платежами"
2	Відбито фінансовий результат	71 "Інший операційний дохід"	79 "Фінансові результати"
3	Безоплатно отримано запаси	20 "Виробничі запаси"; 22 "МШП"	71 "Інший операційний дохід"
4	Реалізовано виробничі запаси та малоцінні й швидкозношувані предмети	31 "Розрахунки в банках";	71 "Інший операційний дохід"
5	Оприбутковано раніше не враховані на баланс засоби	20 "Виробничі запаси"; 22 "МШП"	71 "Інший операційний дохід"
6	Отримано готівку від реалізації інших оборотних активів	30 "Каса"	71 "Інший операційний дохід"
7	Відбита сума, яка підлягає відшкодуванню винними особами	37 "Розрахунки з різними дебіторами"	71 "Інший операційний дохід"
8	У кінці звітного періоду відображена сума отриманого доходу цільового фінансування	48 "Цільове фінансування та цільові надходження"	71 "Інший операційний дохід"

Згідно із Планом рахунків бухгалтерського обліку, фінансові результати формуються на рахунку 79 «Фінансові результати», до якого відкриваються субрахунки із фінансових результатів за видами діяльності: операційної, фінансової, іншої звичайної та надзвичайної [34, с. 356].

Для обліку і узагальнення інформації про фінансові результати призначений рахунок 79 «Фінансові результати», який є операційним, порівняльним. Порівнюючи доходи (кредит рахунка 79) з витратами (дебет рахунка 79) визначають фінансовий результат – прибуток чи збиток [15, с. 9].

Для всіх підприємств (крім тих, які ведуть тільки рахунки 8 класу) рахунок 79 кореспондує лише з рахунками 7 та 9 класів, а також з рахунком 44 «Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)» в порядку його закриття.

Сальдо рахунка 79 (після порівняння доходів і витрат) при його закритті списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)» таким записом: прибуток – дебет 79 «Фінансові результати», кредит 44 «Нерозподілені прибутки», і навпаки, якщо збиток.

Рахунок 79 має такі субрахунки: 791 «Результат операційної діяльності», 792 «Результат фінансових операцій» та 793 «Результат іншої діяльності».

5. Удосконалення обліку доходів від операційної діяльності

Категорія «дохід» і «прибуток» є в економічній науці досить спірними і складними, оскільки протягом декількох століть не напрацьований єдиний підхід щодо їх визнання.

Головна внутрішня мета діяльності будь-якого підприємства полягає в максимізації прибутку, головного чинника його економічної стійкості. Для досягнення високого рівня конкурентоспроможності продукції, особливо в умовах недосконалого конкурентного середовища, підприємства повинні активізувати інноваційну діяльність.

Дослідивши діяльність підприємства Т. Акімова у своїй статті виділила низку основних напрямків, що забезпечують максимальний дохід.

Першим таким можливим напрямком є розширення номенклатури реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Воно можливе тільки за рахунок випуску нової продукції (яка раніше не вироблялася на певному підприємстві) чи за рахунок удосконалення продукції, що вже випускається.

Наступним є максимізація ціни, за якою реалізується продукція або надається послуга. Але можливість збільшення ціни реалізації залежить від попиту і пропозиції на продукцію підприємства на ринку. Найважливішим є питання, яке полягає в з'ясуванні чи підприємство займає монопольне місце на ринку чи діє в умовах конкурентної боротьби. Можна сказати, що інноваційна діяльність є одним із засобів, за допомогою якого вони можуть забезпечити монопольне становище на ринку, або попит на продукцію і необґрунтовано завищувати ціну її реалізації.

По-третє, мінімізація витрат на виготовлення і реалізацію одиниці продукції (послуги). Зниження цих витрат можливе лише двома шляхами: або за рахунок мобілізації резервів технології, що вже використовується, або за рахунок освоєння нового технологічного ланцюга. При цьому мається на увазі, що освоєння нової техніки, технології, як і нових методів організації та управління виробництвом і збутом продукції, визначається ефективністю інноваційної діяльності.

По-четверте, максимізація обсягів реалізації продукції або послуги. Слід зазначити, що збільшення обсягів реалізації продукції найменшою мірою залежить від зусиль підприємства, хоча і є певні важелі впливу на споживчий попит. Виділимо два основних напрямки: збільшення обсягів реалізації старої (яка вже випускалася на підприємстві) продукції і нової продукції. У свою чергу, збільшення обсягів реалізації старої продукції можливе за рахунок проведення комплексу маркетингових заходів спрямованих на стимулювання збуту (реклама, розпродаж), вихід на нові ринки зі старою продукцією, а також за рахунок підвищення споживчої привабливості. Остання містить такі елементи, як ціна продукції, якість і додаткові функції продукції.

Недосконалість чинного законодавства України, а також бажання підприємств максимізувати власні прибутки створюють умови для здійснення порушень і зловживань у веденні обліку доходів. У сучасних економічних умовах вітчизняні підприємства відображають витрати більш повно й об'єктивно, ніж доходи, що пов'язано з особливостями їх контролю. З доходів підприємства можливе заниження суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і, як результат, зниження бази оподаткування підприємств податком на додану вартість. Це, у свою чергу, призводить до такого негативного явища, як тінізація економіки. Саме тому проблема повноти та своєчасності відображення доходів є основною проблемою обліку доходів підприємств.

Також існує проблема матеріально-технічного й організаційного забезпечення, яка стосується більшості підприємств. Ця проблема полягає в тому, наскільки достатньо підприємство забезпечене сучасними матеріально-технічними засобами та який рівень організації й ефективності ведення первинного та зведеного обліку, внутрішньо- фірмового контролю, формування звітної інформації на даному підприємстві. Ще однією проблемою обліку доходів підприємства є відсутність єдиної інформаційної загальнодержавної (міжгалузевої) бази норм і нормативів для обліку та контролю за доходами підприємства. Така інформаційна база вкрай необхідна Україні, адже, як свідчать статистичні дані, матеріаломісткість вітчизняної продукції у два-три рази вища, ніж у країнах Заходу. Це може означати, що в нашій державі вагома частка списаних на витрати виробництва матеріальних цінностей розкрадається чи насправді використовується на виробництво тіньової продукції, яку підприємство не обліковує, але реалізує на тіньовому ринку й отримує тіньові доходи й за яку не платить ніяких податків, зборів. Якщо вдасться створити в Україні єдину інформаційну загальнодержавну (міжгалузеву) базу норм і нормативів, то на її основі можна буде розвивати галузеві й відомчі норми та нормативи [4].

Отже, незважаючи на значну увагу, яка приділяється з боку держави та науковців питанням, пов'язаним з обліком доходів підприємства, можна стверджувати, що чинна в Україні система обліку доходів є недосконалою і потребує реформування. Пріоритетними напрямками для цього є: внесення змін і поправок до нормативно- правової бази; ефективне впровадження в облік новітніх технологій електронної обробки даних; міжнародне співробітництво в галузі бухгалтерського обліку.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання курсової роботи вивчалися теоретичні засади економічної суті доходів від операційної діяльності.

В умовах ринкової економіки всі лише говорять про прибуток як найважливішу ціль бізнесу і ключовий критерій його ефективності.

Складність процесу управління підприємствами в сучасних конкурентних умовах вимагає чіткого вирішення проблем. Передумовою вирішення цих проблем є управлінське рішення. Ресурси, що можуть бути використані при прийнятті управлінських рішень, є обмеженими. Таким чином, перед керівником підприємства постає завдання не просто прийняти вірне управлінське рішення, а прийняти ефективне управлінське рішення, що сприятиме досягненню максимального результату з мінімальними витратами.

Операційна діяльність – це сукупність господарських процесів, які здійснюються упродовж звітного періоду та спрямовані на забезпечення поставленої мети функціонування діючого суб'єкта.

Доходи є основним джерелом покриття витрат та формування власних ресурсів підприємства.

Згідно П(С)БО 15 «Дохід», доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу.

Доходи включаються до об'єктів облікового процесу на підставі принципів нарахування та відповідності.

Доходи класифікуються за різними групами. Основною такою групою є класифікація доходів за видами діяльності (операційна, фінансова, інноваційна).

Дохід від операційної діяльності пов'язаний з надходженням коштів – виручки від реалізації продукції (товарів, послуг чи робіт).

Доходи від операційної діяльності поділяються на доходи від реалізації та інші операційні доходи.

За сучасних економічних умов в кінцевих результатах діяльності кожного підприємства зацікавлена велика кількість учасників ринкових відносин: постачальники і покупці, акціонери, кредитні установи, податкові органи тощо. Для прийняття виважених рішень зазначеним юридичним особам важлива інформація про розмір отриманого прибутку підприємством, але і його доходи.

Основними завданнями організації бухгалтерського обліку доходів є забезпечення:

- 1) правильного визначення та достовірної оцінки доходів і фінансових результатів діяльності;
- 2) розмежування доходів і фінансових результатів діяльності за кожною класифікаційною групою;
- 3) правильного та повного документального оформлення та своєчасного відображення в облікових регістрах доходів і фінансових результатів діяльності;
- 4) контролю за правильним визначенням фінансового результату від звичайної діяльності та надзвичайних подій;
- 5) надання повної і достовірної інформації про доходи діяльності.

Аналітичний та синтетичний облік ведеться по рахунках та стандартах бухгалтерського обліку. В аналітичному та синтетичному обліку велике значення мають реєстри, які без помилок узагальнюють інформацію, отриману з первинних документів.

Зміст і номенклатура статей доходів є підставою для аналітичного обліку фінансових результатів.

Фінансові результати формуються в процесі діяльності підприємства на різних стадіях кругообігу засобів. Вони є узагальнюючим показником результатів діяльності певного підприємства. Фінансові результати можуть виступати у формі прибутків або збитків. Прибутки – коли доходи більші за витрати; збитки – навпаки, витрати перевищують доходи.

Для оцінки фінансово-господарської діяльності підприємств важливе значення має чітке розмежування результатів за видами діяльності. З цією

метою в курсовій роботі запропоновано розмежовувати результати операційної діяльності підприємства з виділенням результатів його основної (виробничо-збутової) діяльності та результатів іншої операційної діяльності шляхом ведення відповідних рахунків до рахунка 791 “Результат операційної діяльності”, а саме: 7911 “Результат основної діяльності” і 7912 “Результат іншої операційної діяльності”, що дозволить без додаткових затрат праці та часу отримувати інформацію стосовно результатів основної й іншої операційної діяльності, а також динаміки їх показників для забезпечення потреб ефективного управління.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик, О. В. Дохід як основна облікова категорія [Текст] / О. В. Адамик // Наукові записки : збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. – Тернопіль : Економічна думка, 2000. – С. 121-124.
2. Бечко, П. К. Теоретичні основи економічного змісту категорії "дохід" сільськогосподарських підприємств [Текст] / П. К. Бечко, О. В. Митяй // Інноваційна економіка. – 2012. – № 1. – С. 119-124.
3. Бруханський, Р. Ф. Бухгалтерський облік [Текст] : навч. посіб. / Р. Ф. Бруханський, О. П. Сकिран. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – 444 с.
4. Волкова Ю. Особливості аналізу операційної (основної) діяльності підприємства [Текст] / Юлія Волкова // Економічний аналіз : зб. наук. пр. / гол. ред. С. І. Шкарабан. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – Вип. 3. – С. 257-260.
5. Воротіна, Л. І. Раціональні управлінські рішення як ресурс підвищення ефективності операційної діяльності підприємства [Текст] / Л. І. Воротіна, А. С. Пятигін // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 10. – С. 90-94.
6. Гринчуцький, В. І. Економіка підприємства [Текст] : навч. посіб. / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погріщук. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К. : ЦУЛ, 2012. – 304 с.
7. Гудзь, Н. В. Бухгалтерський облік [Текст] : навч. посіб. / Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 384 с.
8. Дерій, В. А. Види економічного контролю за діяльністю підприємств: аналіз і узагальнення поглядів на проблему [Текст] / В. А. Дерій // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 3. – С. 172-175.
9. Дерій В. Контроль за доходами щодо видів діяльності підприємств: завдання, послідовність, результати [Текст] / Василь Дерій // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2011. – квітень-червень (№2). – С. 151-160. – Режим доступу : <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/15866/1/%D0%94%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%92..pdf>.

10. Єрфорт І. Ефективність операційної діяльності підприємств [Текст] / Ірина Єрфорт, Юрій Єрфорт // Економічний аналіз. – 2012. – Вип. 11, ч. 2. – С. 215-219.
11. Івахів, Ю. О. Облікові методи визнання результатів діяльності підприємства [Текст] / Ю. О. Івахів // Інвестиції : практика та досвід. – 2012. – № 1. – С. 79-83.
12. Інструкція позастосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.01 1999 р. № 291 // Вісник податкової служби України. – 2010. – № 6. – 157 с.
13. Кривицька О. Р. Формування прибутку підприємств у ринкових умовах [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / Ольга Романівна Кривицька. – Тернопіль : ТНЕУ, 2010. – 20 с.
14. Круш, П. В. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства : собівартість, прибуток [Текст] : навч. посіб. / П. В. Круш, О. В. Клименко, В. І. Подвігіна. – 2-ге вид., переробл. – К. : Каравела, 2015. – 420 с.
15. Лондар, С. Л. Моделювання дохідності підприємства у нестабільному економічному середовищі [Текст] / С. Л. Лондар, Б. О. Тішков // Наукові праці НДФІ. – 2010. – Вип. 2. – С. 3-11.
16. Лишиленко, О. В. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] : підручник / О. В. Лишиленко. – К. : ЦНЛ, 2008. – 218 с.
17. Нашкерська, Г. В. Фінансовий облік [Текст] : навч. посіб. / Г. В. Нашкерська. – К. : Кондор, 2009. – 503 с. – Режим доступу : [http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2012/літф/фінансовий облік нашкерська 2009.pdf](http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2012/літф/фінансовий_облік_нашкерська_2009.pdf).
18. Парнюк, В. Визначення поняття "дохід" в економічній теорії [Текст] / В. Парнюк // Економіка України. – 2012. – № 3. – С. 36-48.
19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід" : затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290 (із змінами і

доповненнями від 18.03.2011) (витяг) // Податки та бухгалтерський облік. – 2011. – 25 квітня (№33). – С. 11.

20. Пилипчук, О. В. Прибуток як узагальнений показник господарсько-фінансової діяльності підприємства [Текст] / О. В. Пилипчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №2. – С. 26-30.

21. Розгон, І. В. Вплив деяких економічних показників на діяльність і розвиток підприємств [Текст] / І. В. Розгон // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – квітень (№8). – С. 53-55.

22. Осадча, Г. Г. Облік доходів у системі управління підприємством [Текст] / Г. Г. Осадча, М. В. Пушкарьова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 6. – С. 71-75.

23. Осетрова, О. П. Методи оцінки підприємств, орієнтовані на дохід [Текст] / О. П. Осетрова // Агроінком. – 2012. – № 10-12. – С. 66-69.

24. Островерха, Р. Е. Організація обліку [Текст]: навч. посіб. / Р. Е. Островерха. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К.: ЦУЛ, 2012. – 568 с.

25. Сопко В. Облік фінансових результатів [Текст] / В. Сопко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2016. – № 4. – С. 138–147.

26. Сук, Л. К. Фінансовий облік [Текст]: навч. посіб. / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – 3-тє, переробл. і доповн. – К.: Знання, 2016. – 664 с.

27. Садовська, І. Б. Бухгалтерський облік [Текст]: навч. посіб. / І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К. Є. Нагірська. – К.: ЦУЛ, 2013. – 688 с.

28. Сльозко, Т. М. Організація обліку [Текст]: навч. посіб. / Т. М. Сльозко. – К.: ЦУЛ, 2008.

29. Теорія бухгалтерського обліку: монографія / Л.В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезіч та ін.; за заг. ред. Л.В. Нападовської. – К.: Київ. Нац. торг.-екон. Ун-т, 2008. – 735 с.

30. Федченко Т. Нова книга обліку доходів і витрат [Текст] / Тетяна Федченко // Вісник Міністерства доходів і зборів України. – 2013. – № 47 : Оподаткування-2013: підсумки. – С. 25.

31. Фінансовий облік [Текст] : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. – К. : Хай-Тек Прес, 2011. – 544 с. – Режим доступу : [http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2013/літф/Фінансовий облік. Крупка Я.Д..pdf](http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2013/літф/Фінансовий_облік_Крупка_Я.Д..pdf).

32. Фінансовий облік [Текст] : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. – 3-тє вид., доповн. та переробл. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – 418 с.

33. Шара, Є. Ю. Фінансовий облік II [Текст] : навч. посіб. / Є. Ю. Шара, І. Є. Соколовська-Гонтаренко. – К. : ЦУЛ, 2016. – 308 с.